

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

2026-YIL / IYUL / 7-SON,
I-QISM

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyul.
I-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoj o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

MHXS (IFRS) ASOSIDA MOLIYAVIY HISOBOT TUZISHNING KORXONA RENTABELLIGI VA TO'LOVGA QOBILIYATLILIGINI TAHLIL QILISHDAGI O'RNI.....	12
Urakova Maxsad Xakimovna	
QAYTA TIKLANMAYDIGAN RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISHDA MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALARNING O'RNI.....	18
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
COMPARATIVE ANALYSIS OF DIGITAL FINANCIAL TECHNOLOGIES FOR CREDIT RISK PREDICTION AND MANAGEMENT IN COMMERCIAL BANKS BASED ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND BIG DATA ANALYTICS.....	21
Kholdorov Sardor Umarovich	
O'ZBEKISTONDA AGROINVESTITSIYALARNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	28
Yusupov Komaliddin Baxtiyor o'g'li	
O'ZBEKISTONDA NOGIRONLIGI BO'LGAN SHAXSLAR UCHUN ICHKI TURISTIK MAHSULOTLAR TAHLILI.....	33
Zoxidov Firuz Faxritdinovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯМИ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА.....	38
Эргашбаева Нилуфар Мухаммадсайфуллаевна	
MUSTAQIL TURISTLAR OQIMINI OSHIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBA VA UNI O'ZBEKISTON SHAROITIGA MOSLASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	42
Muzaffarov Akmal Axmadovich	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА И ЧАТ-БОТОВ В СИСТЕМЕ РЕГУЛИРОВАНИЯ ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ	49
Ирматова Азиза Бахрамовна	
OROL BO'YI MINTAQASIDA YASHIL IQTISODIYOT ASOSIDA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI (QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA)	56
Akramova Feruza	
RECENT MEDICAL TOURISM RESEARCH IN THE WEB OF SCIENCE CORE COLLECTION	68
Hao Xiaohui	
HARBIY XIZMATCHILARNI KIYIM-KECHAK BILAN TA'MINLASHDA ILG'OR XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASIDAN O'ZBEKISTONDA FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	76
Omonov Usmonqul Raxmonqul o'g'li	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA OSHIRISHNING ZAMONAVIY IQTISODIY MEXANIZMLARI	83
Inobatov Abror Boshlarovich	
КОММУНАЛЬНАЯ ИНФРАСТРУКТУРА И МЛАДЕНЧЕСКАЯ СМЕРТНОСТЬ: ЭМПИРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПО РЕГИОНАМ УЗБЕКИСТАНА ЗА 2012–2024 ГОДЫ.....	92
Мамбетсапаев Курбанияз Айниязович	
АНАЛИЗ ФАКТОРОВ ФОРМИРОВАНИЯ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ	97
Ташмухамедова Карима Саматовна	
СУТЬ УПРАВЛЕНИЯ СТРАТЕГИЕЙ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	104
Тарават Абдул Салам	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ASOSIY KAPITALGA KIRITILGAN INVESTITSIYALAR MANBALARI RIVOJLANISHINING MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI.....	112
Ibadullayev Dilshad Ibragimovich	

BARQAROR SHAHARSOZLIKNI TA'MINLASHDA TRANSPORT INFRATUZILMASINING EKOLOGIK VA IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	117
Permatov Ilxomjon Juraboyevich	
O'ZBEKISTONDA BARQAROR SHAHARSOZLIKNI HUQUQIY ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH	121
Inoyatova Gulnoz Kadamovna	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK OMILLARNING BINOLAR YEMIRILISHIGA TA'SIRINI KOMPLEKS BAHOLASH VA ULARNI KAMAYTIRISH USULLARI (TOSHKENT SHAHRI MISOLIDA).....	125
Turabova Shodiya Anvarjon qizi	
MHXSDA TUSHUM VA MOLIVAVIY INSTRUMENTLAR BO'YICHA PUL MABLAG'LARI OQIMINI HISOBGA OLISH	132
Eshonqulov Akmal Qudratovich	
BOJXONA IMTIYOZLARINING DAVLAT BYUDJETI DAROMADLARIGA TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	138
Latipov Jahongir Shavkatovich	
O'ZBEKISTONDA XUSUSIY TA'LIM TIZIMIDA KADRLAR NOMUTANOSIBLIGI TENDENSIYALARI	144
Raxmatxo'jayev Axrolxo'ja Akmal o'g'li	
EKOLOGIK TA'LIM-TARBIYA JARAYONIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR VA INNOVATSION USULLARNING SAMARADORLIGI.....	150
Usmanova Gulida Valiyevna	
BUXORO VILOYATIDAGI KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI TARMOQLARARO IQTISODIY SAMADORLIGI EKONOMETRIK TAHLILI	156
Nazarov Nazar G'ulom o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KO'CHMAS MULK BOZORIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	163
Sadikova Dildora Abdulla qizi	
MAHALLALARDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH EKOTIZIMINING FUNKSIONAL BOG'LIQLIGI.....	167
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫМИ ФИНАНСОВЫМИ ОПЕРАЦИЯМИ	172
Исмоилова Жасмина Ильхом кизи	
SANOAT KLASSTERLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING INNOVATSION FAOLIYATGA TA'SIRI	178
Mamadaliyev Anazxon Ziyodillayevich	
XIZMATLAR SOHASIDA KICHIK BIZNES KORXONALARINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	183
Ulmasova Oygul Baxtiyorovna	
BIOLOGIK RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHDA INNOVATSION BOSHQARUV USULLARI.....	188
Babadjanov Akmal Shuxratovich	
ZAMONAVIY JAMIYATDA AHOLINING EKOLOGIK MADANIYATINI YUKSALTIRISH MEXANIZMLARI.....	193
Xudoyberdiyev Norbek Komiljon o'g'li	
O'ZBEKISTON KONTEKSTI: IQLIM O'ZGARISHI, OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGI VA MOSLASHTIRISH SIYOSATLARI	198
Haydarov Ibrohimxon Abbosxon o'g'li	
TOVAR YETKAZIB BERISH ZANJIRI VA BOJXONA NAZORATINI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	202
Kilichov Nazar Bafoevich	

TA'LIM XIZMATLARI VA ULARNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	208
Yusupova I.R.	
OROLBO'YI HUDUDLARINING IJTIMOIIQTISODIY SALOHİYATINI KOMPLEKS BAHOLASH VA USTUVOR RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	212
Dosnazarov Kallibek Kalbayevich	
ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ПРЕДПРИЯТИЙ НА ФОРМИРОВАНИЕ ДОХОДОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА	222
Айтмуратов Кутлымурат Жалгасович	
DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALAR UCHUN KORPORATIV BOSHQARUV BO'YICHA IQTISODIY HAMKORLIK VA TARAQQIYOT TASHKILOTI (IHTT)NING YETAKCHI TAMOIYILLARINI O'ZBEKISTON AMALIYOTIGA JORIY ETISH YO'NALISHLARI	227
Jumadullayeva Durdona Shuxrat qizi	
TURIZM SOHASIDA KLASTERNI SHAKLLANTIRISH ASOSIDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	233
Abdurayimov O'ktam Abdug'ani o'g'li	
EKOLOGIYAGA OID HUQUQBULARLIKLAR TARKIBI	240
Majidova Shaxnoza Rustam qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH VA MUAMMOLI KREDITLAR MUAMMOSI: TAHLIL VA YECHIMLAR.....	244
Qurbonov Ilhom Jumaqulovich	
AGROTADBIRKORLIKDA OMILLAR SARFI ASOSIDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH HAJMINING OSHISHIGA TA'SIRINI HUDUDIY BAHOLASH.....	248
Qurbonov Alisher Boboqulovich	
ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL PROBLEMS IN THE IMPLEMENTATION OF INTERNAL STANDARDS IN AUDIT FIRMS OF UZBEKISTAN AND THEIR IMPACT ON THE QUALITY OF AUDIT SERVICES	256
Kamola Bobonarova	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONA MENEJMENTIDA AXBOROT TEKNOLOGIYALARINING NAZARIY ASOSLARI.....	262
Zohidov Jamshid Botirxonovich	
SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA XALQARO TAJIRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI.....	267
Hakimov Ulug'bek Furqat o'g'li	
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATI VA MAHALLIYLASHTIRISH JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	272
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
MILLIY HUNARMANDCHILIK SOHASINI HUDUDIY RIVOJLANTIRISHNING INTEGRAL BOSHQARUV MODELI VA UNI BAHOLASH	279
Yaxshiliqov Sardor Rustam o'g'li	
O'ZBEKISTONDA SOLIQ SIYOSATINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: EKONOMETRIK TAHLIL.....	288
H.S. Bobojonov	
OLIY TA'LIM TIZIMIGA XORIJIY INVESTITSİYALAR JALB QILISHNING USLUBIY ASOSLARI.....	294
Mamanazarov A.A.	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH SALOHİYATINI BOSHQARISH VA ISHLAB CHIQRISH XAVFSIZLIGI TA'MINLASHNING METODOLOGIK JIHATLARI.....	299
Gulmatov Sunnatillo Nurillayevich	
BIOLOGIK AKTIVLAR SINTETIK VA ANALITIK HISOBINI TASHKIL ETISHDA ISHCHI HISOBVARAQLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	308
Axmetova Salima Seytovna	

HUDUD IQTISODIYOTIGA “YASHIL INVESTITSİYALAR”NI JALB QILISH MEXANIZMLARINING USLUBIY JIHATLARI.....	313
To‘xtayev Maqsud Mansurovich	
TURIZM SOXASIDA XIZMATLAR SIFATIGA TA’SIR ETUVCHI ASOSIY OMILLAR (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA).....	321
Suyunov R.G’.	
SOLIQ MA’MURCHILIGI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARINING JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	326
Turdaliyev Eldor Sho‘xratjon o‘g‘li	
AGROKLASTERLAR FAOLIYATINI RAQAMLI BOSHQARUV MEXANIZMLARI ASOSIDA SHAKLLANTIRISH VA TAKOMILLASHTIRISH.....	334
Berdiyev Abdumalik Hakimovich	
AHOLI DEMOGRAFIK JARAYONLARINI STATISTIK TADQIQ ETISHDA KUZATUVLARNING O‘RNI VA O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	340
Siroj Zarina Rustambekovna	
MECHANISMS FOR INCREASING THE EFFECTIVENESS OF USING ISLAMIC FINANCE INSTRUMENTS IN SMALL BUSINESS DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN.....	347
Toshxo‘jayev Abduqodirxon Abdulmanurxon ugli	
KORPORATIV BOSHQARUVNING IQTISODIY MAZMUNI VA QURILISH KORXONALARI FAOLIYATIDAGI INSTITUTSIONAL AHAMIYATI	354
G‘iyosov Ilxom Karimovich	
FORECASTING OF AGRICULTURAL PRODUCTION INDICATORS IN SURKHANDARYA REGION USING THE ARIMA MODEL.....	361
Abdurayimov Kamoliddin Khurram oglu	
BARQAROR HOSILDORLIKNI TA’MINLASHNING IQTISODIY YONDASHUVLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	369
Turayeva Gulizahro	
INNOVATION EKOTIZIMDA FAN-TA’LIM-ISHLAB CHIQUARISH INTEGRATSIYASINING IQTISODIY JIHATLARI	374
Uzaydullayev Sherzod Shukurullayevich	
INSON KAPITALIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING INTEGRAL INDEKSINI SHAKLLANTIRISH VA UNING HUDUDIY IQTISODIY O‘SISHNI BAHOLASHDAGI AHAMIYATI.....	378
Yusubboyeva Dinora Qudrat qizi	
OHAK TOSH QAZIB OLISH JARAYONIDA ATROF MUHITDAGI ZARARI VA OLDINI OLISH.....	386
Kaxorov Ulug‘bek	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK LOYIHALARIDA MOLIVAVIY RISKLARNI BAHOLASH VA BOSHQARISH: O‘ZBEKISTON TAJRIBASI VA XALQARO YONDASHUVLAR (2019-2025 YILLAR)	389
Abdukarimov Akbar G‘anisherovich	
KORXONALAR FAOLIYATINI INNOVATION RIVOJLANTIRISHNI IMITATION MODELLASHTIRISH.....	393
Raximov Azizbek Zokirovich	
OROLBO‘YI MINTAQASIDA YOSHLAR TADBIRKORLIGI VA TA’LIM XIZMATLARI SIFATINING TAHLILI.....	400
Raxmanov Raxmanbergan Abdullaevich	
TO‘QIMACHILIK KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH ORQALI ISHLAB CHIQUARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING STRATEGIK YO‘NALISHLARI.....	404
Kodirova Xurshida Ismoilovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA INNOVATION MENEJMENT TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI	409
Yusupov Ulug‘bek Shukurullayevich	
Omonov Abdurazzoq Komil o‘g‘li	

KREATIV IQTISODIYOT VA BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIKNI BAHOLASH.....	416
Xamidova Soro	
Toshpulatova Laylo	
DIGITALLY-ENABLED COMMUNITY AGRITOURISM AS A PATHWAY TO RURAL INCOME IN THE ARAL SEA REGION: A CONCEPTUAL APPROACH.....	423
Mariya Bekimbetova	
SIFAT MENEJMENTI TIZIMIGA INTEGRATSIYALASHGAN XODIMLARNI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	427
Qurbonova Dilafruz Anvarjon qizi	
SANOAT ZONALARIDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA INFRATUZILMAVIY RESURLARNI BOSHQARISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI.....	431
Arifbayev Bobir Dilshodovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INVESTITSİYALARNI SUG'URTALASHDAGI AMALIY MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH ISTIQBOLLARI	439
Kengesbaeva Suliuxan Maxsetbay qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YALPI ICHKI MAHSULOT HAJMIGA TA'SIR ETUVCHI MAKROIQTISODIY OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILI	443
Safarova Yulduz Abbos qizi	
AUDITNING XALQARO STANDARTLARINI MOLIVAVIY HISOBOTNI SOXTALASHTIRISH HOLATLARINI ANIQLASHDA QO'LLASH	448
Xusanov Shuxrat Burxonovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ БАНКОВСКИХ УСЛУГ В ЦЕЛЯХ ПОВЫШЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ ИНКЛЮЗИВНОСТИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ.....	454
Рузибоева Нилуфар Тўлқин қизи	
ORGANIZATIONAL AND MANAGEMENT MECHANISMS FOR EFFICIENT WATER RESOURCE USE BASED ON CIRCULAR ECONOMY PRINCIPLES	461
Sotvoldiyeva Muslimaxon Gayratjon kizi	
HUDUDIY IQTISODIY IXTISOSLASHUVNI BAHOLASHNING ZAMONAVIY INDEKSLARI: TAHLILIY SHARH VA INTEGRAL YONDASHUV	467
Mansurov Zikriyo Muxsinjon o'g'li	
QURILISH SANOATI KORXONALARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI BAHOLASHNING NAZARIY-USLUBIY YONDASHUVLARI.....	473
Karimov Inomjon Ortikbayevich	
TRANSPORT SOHASIDA INVESTITSION JOZIBADORLIK TUSHUNCHASINING MOHIYATI VA UNI BELGILOVCHI OMILLAR.....	480
Hayitboyeva Ullijon Bobonazar qizi	
МЕХАНИЗМ ДЕЙСТВИЯ МЕСТНЫХ НАЛОГОВ И СБОРОВ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	484
Файзиев Фаррух Абдуллахожаевич	
IQTISODIY ADOLATNI TA'MINLASHNING SOLIQ-BUDJET MEXANIZMLARI: NAZARIY YONDASHUVLAR, MEZONLAR VA BAHOLASH USULLARI.....	491
Alimov Nasimjon Hoshimovich	
ИНТЕГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В ФУНКЦИОНИРОВАНИИ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ПРОВАЙДЕРОВ.....	499
Исмагулова Гульмира Нуралиевна	
ANALYSIS OF AGRICULTURAL EXPORT DEVELOPMENT TRENDS AND EXPORT GEOGRAPHY IN UZBEKISTAN	504
Qobilova Malika Uktamovna	
Usanova Feruza Zafar kizi	
Muratov Shukrullo Abduraimovich	

O'ZBEKISTON TURIZM TARMOG'INING RAQOBATBARDOSHLIGINI CHEKLOVCHI OMILLARNI TIZIMLI TAHLIL QILISH VA ULARNI BARTARAF ETISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI	508
Khusniddin Egamnazarov	
IKKI YOQLAMA SOLIQQA TORTISHNING OLDINI OLIHNING XALQARO-HUQUQIY ASOSLARI VA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QO'LLASH AMALIYOTI.....	516
Sarsengalieva Albina Askar qizi	
TIJORAT BANKLARI DEPOZIT PORTFELINING TARKIBIY TAHLILI VA UNI OPTIMALLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	524
Abduganiyev Shoxruxbek Shavkatbek o'g'li	
MILLIY IQTISODIYOTNI SANOATLASHUVINING HAJMIY VA SIFAT O'LG'AMHLARI O'RTASIDAGI NOMUTANOSIBLIK TAHLILI.....	533
Erkayev Akrom Normuxammadovich	
ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA ICHKI TURIZM BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING TAMOYILLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	540
Muxtarov Botir Abdusattarovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA DRON TEXNOLOGIYALARINING MEHNAT VA ENERGIYA RESURSLARINI TEJASHGA TA'SIRINI INTEGRAL BAHOLASH METODIKASI	546
Maxmudov Saidalo Ma'ruf o'g'li	
BYUDJET TASHKILOTLARI AUDITIDA TANLAMA NATIJALARINI BAHOLASH, BUZILISHLARNI EKSTRAPOLYASIYA QILISH VA ULARNI «MASOFAVIY AUDIT» TIZIMI BILAN INTEGRATSIYALASH.....	553
Muqumov Jasur Bosimovich	
BARQAROR RIVOJLANISH JARAYONIDA BIOIQTISODIYOTNING ROLI VA AHAMIYATI	560
Pulaton Baxtiyor Alimovich	
Xakimov Bunyod Bahodir o'g'li	
ISH BILAN BANDLIKNING IJTIMOIIY-IQTISODIY MOHIYATI VA UNING TURLARI.....	565
Zokirjonova Feruza	
KORXONADA MOLIVAVIY HISOB AXBOROTLARINING MOLIVAVIY HISOBOTINI XALQARO STANDARTLARGA O'TKAZISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	572
Aitmuratova Miyrigul Jalgasovna	

KORXONADA MOLIYAVIY HISOB AXBOROTLARINING MOLIYAVIY HISOBOTINI XALQARO STANDARTLARGA O'TKAZISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI

Aitmuratova Miyrigul Jalgasovna
Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi, PhD.
e-mail: mirkaajtmuratova@gmail.com
ORCID: 0009-0003-4981-1998

Annotatsiya. Mazkur maqolada globallashuv va iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida korxonalarda moliyaviy hisob axborotlarini Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ga o'tkazishning nazariy-uslubiy asoslari tadqiq etilgan. Moliyaviy hisobotlarni kompilyatsiya qilish jarayoni, uning ISRS 4410 xalqaro standarti asosidagi mazmuni, o'rni va amaliy ahamiyati atroflicha tahlil qilingan. Shuningdek, xorijiy va mahalliy olimlarning ushbu yo'nalishdagi ilmiy yondashuvlari umumlashtirilib, korxonalarning investitsion jozibadorligini oshirish, moliyaviy axborotlarning shaffofligi va taqqoslanuvchanligini ta'minlash hamda sug'urta va boshqa strategik tarmoqlarda MHXSni joriy etish tendensiyalari yoritilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, moliyaviy hisobotlarni kompilyatsiya qilish xizmati milliy va xalqaro moliyaviy hisobot tizimlari o'rtasida samarali integratsiyani ta'minlovchi muhim mexanizm hamda auditdan oldingi tayyorgarlik bosqichining ajralmas elementi ekanligi ilmiy asoslangan.

Kalit so'zlar: moliyaviy hisobot, MHXS (IFRS), kompilyatsiya, ISRS 4410, moliyaviy hisob, modernizatsiya, investitsion jozibadorlik, audit, moliyaviy axborot tizimi.

Аннотация. В статье исследованы теоретико-методологические основы перехода финансовой учетной информации предприятий на Международные стандарты финансовой отчетности (МСФО) в условиях глобализации и модернизации экономики. Комплексно проанализированы процесс компиляции финансовой отчетности, его содержание, значение и практическая роль в соответствии с международным стандартом сопутствующих услуг ISRS 4410. Обобщены научные подходы зарубежных и отечественных исследователей, а также рассмотрены тенденции внедрения МСФО в целях повышения инвестиционной привлекательности предприятий, обеспечения прозрачности и сопоставимости финансовой информации, включая страховой сектор и другие стратегически важные отрасли экономики. По результатам исследования научно обосновано, что услуга по компиляции финансовой отчетности является эффективным механизмом интеграции национальной и международной систем финансовой отчетности и важным этапом подготовки к аудиту.

Ключевые слова: финансовая отчетность, МСФО (IFRS), компиляция, ISRS 4410, финансовый учет, модернизация, инвестиционная привлекательность, аудит, система финансовой информации.

Abstract. This article examines the theoretical and methodological foundations for transitioning corporate financial accounting information to International Financial Reporting Standards (IFRS) in the context of globalization and economic modernization. The study comprehensively analyzes the process of financial statement compilation, emphasizing its content, significance, and practical role under the International Standard on Related Services (ISRS) 4410. In addition, the scientific approaches of both international and domestic scholars are reviewed, and current trends in IFRS adoption aimed at enhancing investment attractiveness, ensuring the transparency and comparability of financial information, and promoting implementation in the insurance sector and other strategic industries are discussed. The findings demonstrate that financial statement compilation serves as an effective bridge between national and international financial reporting systems and constitutes an essential preparatory stage prior to an independent audit.

Keywords: financial reporting, IFRS, financial statement compilation, ISRS 4410, financial accounting, modernization, investment attractiveness, audit, financial information system.

KIRISH

Hozirgi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayoni xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatiga nisbatan tubdan yangi talablarni shakllantirmoqda. Ayniqsa, korxonalar faoliyatining samaradorligini ta'minlash, ularning raqobatbardoshligini oshirish hamda xalqaro iqtisodiy makonga integratsiyalashuvini chuqurlashtirish bevosita moliyaviy axborotlarning sifati va ishonchligiga bog'liq bo'lib bormoqda. Shu nuqtai nazardan, korxonalarni tashkil etish va ularning faoliyatini yuritishda moliyaviy hisobot tizimining zamonaviy talablar asosida shakllantirilishi muhim iqtisodiy zarurat sifatida namoyon bo'ladi.

Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida korxonalar nafaqat ishlab chiqarish yoki xizmat ko'rsatish subyekti sifatida, balki moliyaviy axborotlarni yaratish, qayta ishlash va taqdim etishning muhim institutsional bo'g'ini sifatida qaralmoqda. Modernizatsiya jarayoni iqtisodiy tizimning boshqa muhim elementlari — mehnat bozori, ta'lim tizimi, innovatsion muhit va korxonalar raqobatbardoshligi bilan uzviy bog'liq holda rivojlanadi. Xususan, moliyaviy hisobotlarni kompilyatsiya qilish jarayoni, ya'ni turli manbalardan olingan ma'lumotlarni yig'ish, tizimlashtirish va Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) talablariga muvofiqlashtirish, korxona faoliyatining shaffofligini ta'minlovchi muhim vosita sifatida namoyon bo'lmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xalqaro miqyosda moliyaviy hisobotlarning sifati oshirish, ularni risklarni boshqarish tizimi bilan integratsiyalash hamda kompaniyalar barqarorligini ta'minlash masalalari chuqur tadqiq etilgan. Jumladan, Mixail Kobanenko[1] tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlar asosida shakllantirish va ularni analitik jihatdan qayta ishlash korxonalarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash hamda risklarni samarali boshqarish imkonini berishi ilmiy asosda izohlangan. Uning yondashuvi milliy iqtisodiy tajribani G'arbning ilg'or moliyaviy instrumentlari bilan uyg'unlashtirishga qaratilgan bo'lib, bu yondashuv yirik korporatsiyalar uchun barqaror rivojlanish modeli sifatida baholanadi.

MDH mamlakatlari doirasida ham ushbu yo'nalishda muhim ilmiy izlanishlar olib borilgan. Xususan, Igor Alekseyevich Balyuk o'z tadqiqotlarida xalqaro investorlarning qaror qabul qilish jarayonida moliyaviy hisobotlarning shaffofligi va xalqaro standartlarga mosligi hal qiluvchi omil ekanligini asoslab beradi. Uning fikricha, ayniqsa iqtisodiy beqarorlik sharoitida kompaniyalarning moliyaviy hisobotlari qanchalik ochiq va taqqoslanuvchan bo'lsa, investorlar ishonchi shunchalik yuqori bo'ladi [2].

Shuningdek, zamonaviy amaliyotchilar orasida Vladislav Nikonov moliyaviy hisobotlarning iqtisodiy subyektlar faoliyatini aks ettirishdagi roliga alohida e'tibor qaratadi. Unga ko'ra, Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) asosida tuzilgan hisobotlar kompaniyaning real moliyaviy holatini eng aniq ifodalovchi vosita bo'lib, nafaqat investorlar, balki boshqa manfaatdor tomonlar — xodimlar va iste'molchilar uchun ham muhim axborot manbai hisoblanadi. Bu esa moliyaviy hisobotlarning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini yanada kengaytiradi.

O'zbekiston ilmiy maktabida ham moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlarga moslashtirish va ularni amaliyotga joriy etish masalalari izchil tadqiq etilmoqda. Jumladan, B. Salimov o'z ilmiy ishlarida mamlakatimizda xalqaro standartlarni joriy etishning nazariy asoslarini tahlil qilib, ularni milliy iqtisodiyot xususiyatlariga moslashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqqan [3]. Xajimuratov N.Sh. tomonidan esa buxgalteriya hisobi tizimida xalqaro standartlarni o'qitish va amaliyotga tatbiq etishning metodologik yondashuvlari asoslab berilgan [4].

Yuqoridagi ilmiy yondashuvlarni umumlashtirgan holda shuni ta'kidlash mumkinki, xalqaro ekspertlar moliyaviy hisobotlarning shaffofligi, risklarni boshqarishdagi ahamiyati va ularning xalqaro miqyosda taqqoslanuvchanligini asosiy ustuvorlik sifatida ko'radilar. Milliy olimlar esa ushbu jarayonni bosqichma-bosqich amalga oshirish, kadrlar salohiyatini oshirish hamda me'yoriy-huquqiy bazani takomillashtirish zaruratiga urg'u beradilar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

O'zbekiston Respublikasida ham iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayonida moliyaviy hisobot tizimini xalqaro standartlarga moslashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, PQ-4611 qarori asosida yirik soliq to'lovchilar, tijorat banklari, sug'urta tashkilotlari va boshqa moliyaviy institutlar uchun moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlar asosida yuritish majburiy etib belgilandi. Ushbu normativ-huquqiy asos korxonalarda moliyaviy axborotlarni shakllantirish va ularni kompilyatsiya qilish jarayonlarini tubdan qayta ko'rib chiqishni talab etmoqda.

Zamonaviy iqtisodiy sharoitda moliyaviy hisobot tizimining rivojlanish tendensiyalari ham sezilarli darajada o'zgarib bormoqda. Avvalo, hisobotlar faqatgina o'tgan davr natijalarini aks ettiruvchi vosita bo'lib qolmay, balki kelajakdagi risklar va imkoniyatlarni baholashga xizmat qiluvchi axborot manbaiga aylanmoqda. Ya'ni, "forward-looking information" konsepsiyasi asosida moliyaviy hisobotlarda prognoz ko'rsatkichlari, ehtimoliy risklar

va noaniqliklar haqida ma'lumotlar berish tendensiyasi kuchaymoqda [5]. Bu esa, o'z navbatida, moliyaviy axborotlarni shakllantirish va kompilyatsiya qilish jarayoniga nisbatan yanada chuqurroq analitik yondashuvni talab qiladi (1-rasm).

1-rasm: Moliyaviy hisobotlarni MHXSga muvofiqlashtirishning investitsion natijadorlik zanjiri¹

Bugungi kunda investitsion jozibadorlikni oshirish masalasi iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Xorijiy investorlar uchun moliyaviy axborotlarning tushunarli va taqqoslanuvchan bo'lishi muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu esa milliy buxgalteriya hisobi standartlari doirasida shakllantirilgan hisobotlarning yetarli darajada samarali emasligini ko'rsatadi. Shu sababli, yagona "moliyaviy til" sifatida Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS)ga o'tish zarurati yuzaga kelmoqda. Mazkur standartlar asosida tayyorlangan moliyaviy hisobotlar investorlar uchun aniq, solishtiriladigan va ishonchli axborot manbai bo'lib xizmat qiladi. Bu esa investitsiya qarorlarini qabul qilish jarayonini sezilarli darajada osonlashtiradi.

Korxonalar zamonaviy ishlab chiqarish texnologiyalarini boshqarishga qodir, analitik fikrlash ko'nikmalariga ega hamda innovatsion yondashuvlarni amaliyotga tatbiq eta oladigan mutaxassislariga ehtiyoj sezmoqda. Natijada oliy ta'lim muassasalari o'quv dasturlarini mehnat bozori talablari asosida qayta ko'rib chiqishga va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan yangi ta'lim modellarini joriy etishga majbur bo'lmoqda. Bu jarayonda oliy ta'lim xizmatlarining "uch fazali" mexanizmi alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur mexanizm ta'lim muassasalari, ish beruvchilar va talabalar o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni tizimli ravishda shakllantirishga xizmat qiladi. Ushbu model asosida ishlab chiqilgan integratsion yondashuvlar korxonalar uchun zarur bo'lgan kompetensiyalarni oldindan aniqlash, ularni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish hamda bitiruvchilarning amaliy tayyorgarligini kuchaytirishga imkon yaratadi. Natijada mehnat bozori talablariga mos, raqobatbardosh va yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash jarayoni samaradorligi ortadi. Shu bilan birga, korxonalar va oliy ta'lim muassasalari o'rtasidagi strategik hamkorlik innovatsion iqtisodiyot uchun zarur bo'lgan inson kapitalini shakllantirishning muhim vositasiga aylanadi (1-jadval).

1-jadval

Modernizatsiya sharoitida korxona va moliyaviy hisobot tizimidagi yuzaga keladigan konseptual o'zgarishlar²

Mezonlar	An'anaviy yondashuv	Modernizatsiyalashgan yondashuv
Asosiy roli	Ishlab chiqarish yoki xizmat ko'rsatish subyekti	Moliyaviy axborotlarni yaratish va qayta ishlash instituti
Raqobat ustunligi	Tabiiy resurslar va ishlab chiqarish hajmi	Bilim, texnologiya va intellektual salohiyat
Moliyaviy hisobot	Oddiy hisob-kitob jarayoni	Strategik boshqaruv instrumenti
Hisobot yo'nalishi	O'tgan davr natijalari (Historical)	Kelajakdagi risk va prognozlar (Forward-looking)

Shu tariqa, 1-jadval shuni ko'rsatadiki, iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida korxonalarni tashkil etish va ularning faoliyatini yuritish jarayoni moliyaviy hisobot tizimining xalqaro talablar asosida shakllantirilishi bilan uzviy bog'liqdir. Ayniqsa, moliyaviy hisobot axborotlarini kompilyatsiya qilish jarayonini takomillashtirish korxonalarning raqobatbardoshligini oshirish, investitsion jozibadorligini kuchaytirish hamda ularning xalqaro moliya bozorlariga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Mazkur jihatlar keyingi paragraflarda moliyaviy hisobotlarni kompilyatsiya qilishning nazariy va amaliy asoslarini chuqurroq o'rganish zaruratini yuzaga keltiradi.

1 Muallif tomonidan ishlab chiqildi

2 Muallif tomonidan ishlab chiqildi.

Yuqorida keltirilgan nazariy va institutsional yondashuvlar moliyaviy hisobot tizimini xalqaro talablarga moslashtirish zaruratini asoslab bersa, ushbu yo'nalishning ilmiy jihatdan qanchalik o'rganilganligini tahlil qilish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, dunyo va milliy miqyosda moliyaviy hisobot axborotlarini Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) asosida kompilyatsiya qilish, ularni tahlil qilish hamda boshqaruv qarorlarida qo'llash masalalari bo'yicha yetakchi olimlar va ekspertlarning ilmiy qarashlarini o'rganish alohida e'tiborni talab etadi.

Iqtisodiyotni modernizatsiya qilish strategiyasi chuqurlashib borayotgan hozirgi sharoitda korxonalarni tashkil etish va ularning faoliyatini boshqarish jarayoni o'zining an'anaviy talqinidan sezilarli darajada chiqib ketmoqda. Endilikda bu jarayon faqat ishlab chiqarish omillarini — mehnat, kapital va resurslarni — mexanik tarzda birlashtirish bilan chegaralanmaydi. Aksincha, u keng qamrovli institutsional transformatsiyaning muhim bosqichi sifatida namoyon bo'lib, unda boshqaruv, hisobot, nazorat va axborot tizimlari tubdan qayta ko'rib chiqiladi. Modernizatsiya nafaqat texnologik yangilanishni, balki korxonaning moliyaviy tuzilmasini xalqaro talablarga mos ravishda rekonstruksiya qilishni ham talab etadi. Natijada korxona oddiy ishlab chiqarish subyekti sifatidagi roldan chiqib, iqtisodiy muhit uchun yuqori darajada shaffof, tizimli va ishonchli axborot ishlab chiqaruvchi murakkab tizim, ya'ni o'ziga xos "axborot generatori" sifatida shakllanadi.

Ikkinchi muhim yo'nalish — bu korxonalarning investitsion muhit bilan integratsiyalashuv darajasidir. Zamonaviy iqtisodiy makonda yangi tashkil etilgan korxona boshidanoq potensial investorlar uchun ochiq tizim sifatida qaraladi. Shu bois moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlar asosida yuritish, xususan, MHXS (IFRS) tamoyillariga mos ravishda shakllantirish korxonaning investitsion jozibadorligini oshiruvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Bunday yondashuv korxona qiymatini oshirish, uning kapitallashuv darajasini mustahkamlash va global moliya bozorlariga chiqish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Shuningdek, raqamli transformatsiya sharoitida korxonalarning moslashuvchanligi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli texnologiyalarni joriy etish endilikda tanlov emas, balki raqobat muhitida barqaror faoliyat yuritishning asosiy sharti sifatida qaralmoqda. Axborot tizimlari, avtomatlashtirilgan boshqaruv platformalari va raqamli analitika vositalari korxona faoliyatining ajralmas tarkibiy qismiga aylanib bormoqda.

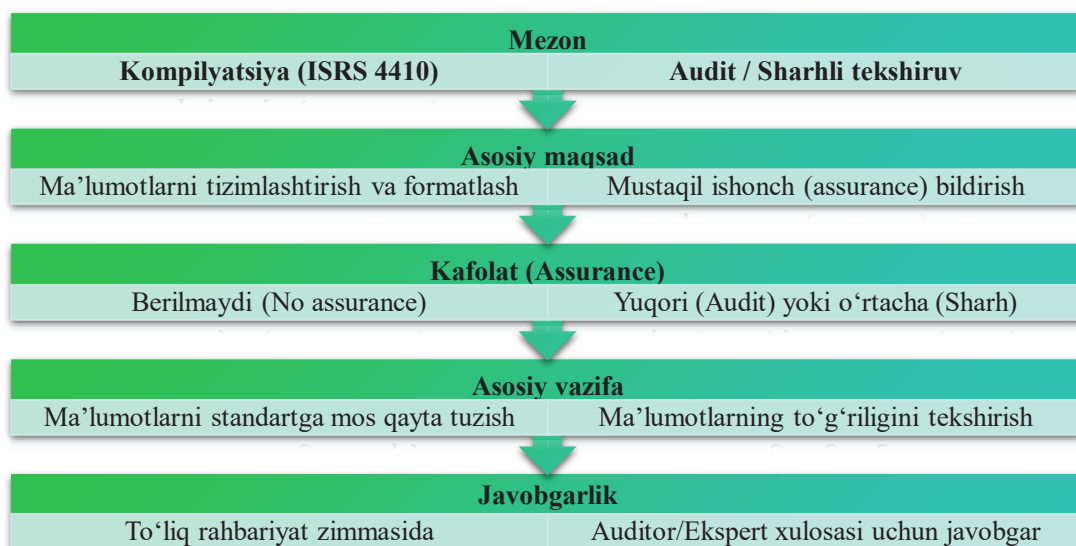
Korxonalar rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari esa tobora ko'proq barqaror rivojlanish konsepsiyasi bilan uyg'unlashmoqda. Xususan, ESG (Environmental, Social, and Governance) tamoyillari asosida faoliyat yuritish bugungi kunda korxonalar uchun strategik ustuvorlik sifatida shakllanmoqda. Bu esa korxonalarni faqat moliyaviy natijalarga emas, balki ijtimoiy mas'uliyat, ekologik xavfsizlik va korporativ boshqaruv sifatiga ham e'tibor qaratishga undaydi. Natijada moliyaviy hisobot tizimiga no-moliyaviy ko'rsatkichlarni integratsiya qilish zarurati yuzaga kelmoqda. Bu esa hisobotlarning mazmunini yanada kengaytirib, manfaatdor tomonlar uchun yanada boy axborot bazasini yaratadi [6].

TAHLIL VA NATIJALAR

Moliyaviy hisobot axborotlarini kompilyatsiya qilish zamonaviy moliyaviy axborot tizimining muhim institutsional elementi sifatida shakllanib, u korxona hisobotlarini tayyorlash jarayonida professional buxgalteriya xizmatlarining eng sodda, biroq metodologik jihatdan aniq tartibga solingan shakllaridan biri hisoblanadi. Xalqaro amaliyotda ushbu jarayonning nazariy va amaliy asoslari asosan ISRS 4410 (International Standard on Related Services – 4410) standarti orqali tartibga solinadi. Mazkur standart kompilyatsiya xizmatining mazmunini aniq belgilab beradi va uni audit hamda sharhli tekshiruvlardan tubdan farqlaydi [7].

ISRS 4410 "Moliyaviy hisobotlarni tuzish bo'yicha topshiriqlar (Compilation Engagements)" xalqaro standarti talablariga muvofiq, kompilyatsiya xizmati auditorlik tekshiruvi yoki ko'rib chiqish (review) xizmatidan tubdan farq qiluvchi professional xizmat turi hisoblanadi [8]. Mazkur standartga ko'ra, kompilyatsiya topshirig'ining asosiy xususiyati shundaki, u auditorlik ishonchligini (assurance) taqdim etishga qaratilmagan. Boshqacha aytganda, professional buxgalter yoki auditor korxona tomonidan taqdim etilgan moliyaviy ma'lumotlarning to'liqligi, haqqoniyligi yoki xatolardan xoli ekanligi yuzasidan mustaqil fikr yoki kafolat bildirmaydi. Shu sababli kompilyatsiya xizmati mohiyatiga ko'ra audit yoki review xizmatlariga nisbatan cheklangan funksional vazifaga ega bo'lsa-da, moliyaviy hisobotlarni shakllantirish jarayonida muhim amaliy ahamiyat kasb etadi.

Bundan tashqari, kompilyatsiya xizmatlari kichik va o'rta biznes subyektlari uchun iqtisodiy jihatdan maqbul va samarali mexanizm hisoblanadi. Chunki audit majburiy bo'lmagan sharoitda korxonalar professional yordam asosida moliyaviy hisobotlarini xalqaro standartlarga moslashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Natijada moliyaviy hisobotlarning sifati va shaffofligi oshadi, investorlar va kreditorlarning korxonaga bo'lgan ishonchi mustahkamlanadi hamda korxonaning moliyaviy boshqaruv samaradorligi yaxshilanadi (2-rasm).

2-rasm. Kompilyatsiya va boshqa turdosh xizmatlarning qiyosiy tavsifi³

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, ayniqsa AQSh va Buyuk Britaniya amaliyotida kompilyatsiya hisobotlari kichik va o'rta biznes subyektlari (SME — Small and Medium Enterprises) uchun keng qo'llaniladi. Buning asosiy sababi shundaki, bunday korxonalar uchun to'liq audit jarayonlari iqtisodiy jihatdan yuqori xarajat talab qiladi va har doim ham zarur bo'lavermaydi. Shu nuqtai nazardan, Amerika Buxgalterlar Instituti (AICPA) tomonidan ishlab chiqilgan standartlar asosida **"Compilation Engagement"** amaliyoti shakllangan bo'lib, u korxonalarga nisbatan tezkor, iqtisodiy jihatdan samarali va minimal formal talablar asosida moliyaviy hisobot tayyorlash imkonini beradi [9].

Xalqaro amaliyotda moliyaviy hisobotlarni kompilyatsiya qilish jarayonini tartibga soluvchi asosiy normativ-huquqiy baza sifatida **ISRS 4410 "Moliyaviy hisobotlarni tuzish bo'yicha topshiriqlar (Compilation Engagements)"** standarti alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur standart professional buxgalter yoki auditor tomonidan mijozning moliyaviy axborotlarini yig'ish, tizimlashtirish va ularni moliyaviy hisobot ko'rinishiga keltirish jarayonini metodologik jihatdan tartibga soladi. Eng muhim jihati shundaki, ushbu xizmat turi audit yoki sharhli tekshiruvdan tubdan farq qilib, unda moliyaviy ma'lumotlarning to'g'riligi, to'liqligi yoki haqqoniyligi yuzasidan hech qanday mustaqil ishonch (assurance) bildirilmaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur bobda olib borilgan nazariy va uslubiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, hozirgi iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida korxonalar faoliyatini xalqaro moliyaviy muhitga moslashtirish jarayonida moliyaviy hisobot axborotlarini kompilyatsiya qilish alohida strategik ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu jarayon oddiy buxgalteriya amaliyoti sifatida emas, balki korxonalarni MHXS (IFRS) standartlariga o'tkazishni yengillashtiruvchi, ularni xalqaro moliyaviy axborot tizimiga integratsiya qiluvchi muhim metodologik bosqich sifatida namoyon bo'lmoqda. Ya'ni, kompilyatsiya jarayoni korxona ichki hisob tizimi bilan global moliyaviy talablar o'rtasida "ko'priq" vazifasini bajaradi.

Xalqaro tajriba, xususan, ISRS 4410 **"Moliyaviy hisobotlarni tuzish bo'yicha topshiriqlar"** standarti asosida shakllangan yondashuvlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kompilyatsiya xizmati ko'plab rivojlangan davlatlarda auditdan oldingi eng qulay va samarali tayyorgarlik bosqichi sifatida qoraladi. Chunki ushbu bosqichda moliyaviy ma'lumotlar tizimlashtiriladi, standartlashtiriladi va xalqaro hisobot formatiga moslashtiriladi. Bu esa keyingi audit jarayonining sifatini oshirish bilan birga, uning samaradorligini ham ta'minlaydi. Shu jihatdan kompilyatsiya korxona moliyaviy axborot tizimining muhim "tayyorlov platformasi" sifatida baholanadi.

Sug'urta tashkilotlariga oid tahlillar kompilyatsiya jarayonining murakkab va ko'p bosqichli ekanligini ko'rsatadi. Bu sohadagi asosiy qiyinchilik — IFRS 17 talablariga muvofiq sug'urta texnik zaxiralarni to'g'ri baholash va ularni aktuarlik hisob-kitoblari bilan moslashtirishdir. Bu jarayon nafaqat buxgalteriya ma'lumotlarini qayta ishlash, balki ehtimoliy moliyaviy majburiyatlarni real iqtisodiy qiymatda aks ettirishni ham talab qiladi. Shuning uchun sug'urta kompaniyalarida kompilyatsiya sof texnik emas, balki analitik va prognoz xarakteridagi murakkab tizimga aylanadi. Xulosa qilib aytganda, kompilyatsiya xalqaro standartlarga o'tishda muhim vosita

3 Muallif tomonidan ishlab chiqildi.

bo'lib, u ma'lumotlarni tartibga solish bilan birga ularning iqtisodiy mazmunini saqlaydi. Shu sababli, uning nazariy va amaliy ahamiyati kelajakda ortib borishi, ayniqsa sug'urta va moliyaviy sektor kabi murakkab sohalarda tabiiy holat sifatida qaraladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Kobanenko, M. (2025). *AI for Portfolio Stress Testing: A Simple Recipe for Business Owners*. **CEOWORLD Magazine**. <https://ceoworld.biz/2025/10/16/ai-for-portfolio-stress-testing-a-simple-recipe-for-business-owners/>
2. Balyuk, I. A. (n.d.). *Igor Alekseyevich Balyuk*. Financial University under the Government of the Russian Federation. <https://www.fa.ru/university/employee/balyuk-igor-alekseevich>
3. Salimov B.T., Yusupov M.S., Salimov B.B. **Mikroiqtisodiyot: darslik**. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019. – 364 b. <https://ru.scribd.com/document/813145423/П-В-Т-Салимов-Ва-б-Микроиqtisodiyot-Darslik-2019>
4. Xajimuratov N.Sh. O'zbekiston Respublikasida moliyaviy hisobot xalqaro standartlarini qo'llash masalalari // **Xalqaro moliya va hisob** ilmiy elektron jurnali. – 2019. – № 6 (dekabr). <https://interfinance.tsue.uz/wp-content/uploads/2022/11/8.pdf>
5. IFRS Foundation. (2016, July). *IFRS 9: Forward-looking Information and Multiple Scenarios* [Slide presentation]. <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/financial-instruments/webcast-july-2016/ifrs9-webcast-july-2016-slides.pdf>
6. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining ***Barqaror rivojlanish va atrof-muhit, ijtimoiy hamda korporativ boshqaruv (ESG) tamoyillarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida***gi qarori. VMQ-221-son, 2026-yil 4-may. <https://lex.uz/en/docs/-8171367>
7. IAASB. (2012). *International Standard on Related Services (ISRS) 4410 (Revised): Compilation Engagements*. International Federation of Accountants (IFAC). <https://www.iaasb.org/publications/international-standard-related-services-isrs-4410-revised-compilation-engagements-basis-conclusions>
8. IAASB. (2012). *International Standard on Related Services (ISRS) 4410 (Revised): Compilation Engagements*. International Federation of Accountants (IFAC). <https://www.iaasb.org/publications/international-standard-related-services-isrs-4410-revised-compilation-engagements-basis-conclusions>
9. AICPA. (2020). *Preparation, Compilation, and Review Engagements* (CPE ed.). John Wiley & Sons, Inc. https://www.cpestore.com/pdf_courses/AA622501/AA6225011582039-965_book.pdf

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 7/1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>